
Maria BURSZTYN

Małgorzata KOSIŃSKA-PULKA

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu

O ZNACZENIU TEMATÓW NA EGZAMIN WEWNĘTRZNY Z JĘZYKA POLSKIEGO

Uwagi o jakości tematów na egzamin wewnętrzny z języka polskiego dotyczą list tematów nadesłanych przez szkolne zespoły przedmiotowe do OKE, która miała je zaakceptować. Zostały potwierdzone na warsztatach z nauczycielami polonistami i podczas konferencji metodycznych we Wrocławiu i w Opolu. W trakcie analizowania list na stronie internetowej OKE opublikowaliśmy rady dla konstruktorów list w szkołach.

Eksperti OKE we Wrocławiu przeczytali 326 list; 70 zostało zatwierdzonych (zaakceptowanych) za pierwszym razem, natomiast 256 odesłano do szkół z zaleceniem dokonania poprawek. Odesłane listy powróciły do OKE – po ponownej lekturze zostały ostatecznie zatwierdzone i przesłane do szkół, by uczniowie mogli na początku roku szkolnego 2001/2002 wybrać tematy do opracowania.

DOTYCHCZASOWY EGZAMIN DOJRZAŁOŚCI Z JĘZYKA POLSKIEGO (TZW. STARA MATURA)

Wymagał, aby uczeń, przygotowując się, powtórzył cały zrealizowany w szkole materiał. Podczas matury uczeń miał przede wszystkim wykazać się jego znajomością. Maturzysta zwykle odtwarzał szkolne analizy i wnioski lecz w nowym dla siebie układzie (np. przez porównanie tekstów lub w odniesieniu do zapamiętanych lekcji). Wykazywał się umiejętnością posłużenia się tekstami (szkolnymi), przygotowanymi przez nauczycieli – autorów pytań. Najczęściej jednak oczekiwało się od ucznia mówienia o tekście „z pamięci”. Maturzysta musiał też wykazać się umiejętnością zaplanowania w ciągu 20 min. odpowiedzi na 3 tematy i jednoczesnego korzystania ze sporządzonych pośpiesznie notatek.

Nauczyciele – członkowie Państwowej Komisji Egzaminacyjnej – oceniali wypowiedź maturzysty, posługując się indywidualnymi (czasem uzgodnionymi w zespole) kryteriami. Oceniali przede wszystkim rzeczową zawartość wypowiedzi. Natomiast język i kompozycję oceniali wtedy, gdy okazywały się rażąco złe lub wzrocowe.

MATURALNY EGZAMIN WEWNĘTRZNY Z JĘZYKA POLSKIEGO (TZW. NOWA MATURA)

Uczeń ma zaprezentować efekt swoich rocznych czynności badawczych. Oczekuje się od niego świadomego wyboru tematu, świadomego wyboru materiału źródłowego (nie tylko szkolnego). Ma on dokonać celowej selekcji materiału, który musi też przeanalizować. Maturzysta gromadzi, a następnie celowo wykorzystuje bibliografię. Przed przystąpieniem do egzaminu opracowuje koncepcję prezentacji, w tym przede wszystkim musi opracować kompozycję wypowiedzi. Zamysł kompozycyjny ma dotyczyć zarówno sposobu organizacji myśli i układu dobranego materiału. Na końcu swych badań sporządza konspekt wypowiedzi (dla siebie) i ogólny plan wypowiedzi.

Nowy egzamin bada wiele umiejętności, które są zapisane w standardach wymagań egzaminacyjnych, a także w podstawie programowej języka polskiego. Są to:

- znajomość i rozumienie świadomie dobranego materiału,
- umiejętność analizowania materiału pozaszkolnego i podporządkowania szkolnych analiz,
- omawianemu problemowi (w nowym układzie),
- umiejętność syntezy,
- umiejętność wyboru i wykorzystania dopuszczalnych materiałów pomocniczych,
- umiejętność przekonującego prezentowania problemu i dyskusowania o nim,
- umiejętność prezentowania własnego sposobu myślenia, wartościowania itp.,
- umiejętność wykorzystania bibliografii,
- umiejętność komponowania wypowiedzi,
- umiejętność ładnego i poprawnego mówienia.

Wypowiedź maturzysty ma być oceniana według ogólnopolskich kryteriów. Ocena będzie uzgadniana w zakresach: wartość merytoryczna, kompozycja, język wypowiedzi i rozmowy.

Kryteria oraz schematy punktowania zostały zapisane w informatorze (syllabusie). Formuły tematów na egzamin wewnętrzny wymagają, by punktem wyjścia do pracy ucznia były utwory literackie albo zgromadzony materiał językowy. Założenie to dotyczy również tematów wskazujących na korespondencję sztuk – wiążących dzieła literackie z dziełami innych dziedzin sztuki.

Zatwierdzenie list tematów na egzamin wewnętrzny z języka polskiego poprzedziła ich gruntowna analiza. Tematy zakwestionowane opatrywano stosownym komentarzem. Tak opisane listy trafiały do szkół. Podsumowanie tych działań przedstawiono nauczycielom na konferencjach metodycznych we Wrocławiu i Opolu.

Cytowano temat w niepoprawnej wersji, potem zalecenia do poprawy lub sformułowano zastrzeżenia. Na końcu przedstawiano wersję poprawną tematu.

Przykłady tematów ilustrujące tok zatwierdzania

Przykład 1.

- Pierwsza propozycja tematu:

Cele oświeceniowej publicystyki. Co sądzisz o roli prasy w czasach współczesnych.

Komentarz do tematu:

Pytanie o domniemania nie zobowiązuje do analizy dzieła (publicystycznego).

Pierwsza część tematu możliwa do realizacji bez analizy, przez odtworzenie (streszczenie) rozdziału z podręcznika.

- Druga – zatwierdzona wersja tematu:

Analizując wybrane teksty, scharakteryzuj cele publicystyki oświeceniowej i współczesnej. Porównaj wykorzystywane przez nie środki wyrazu.

Przykład 2.

- Pierwsza propozycja tematu:

Literackie przykłady satyrycznego spojrzenia na społeczeństwo w wybranych epokach.

Komentarz do tematu:

Przy takim sformułowaniu wystarczy wymienić tytuły; można go poprawić przez dodanie operatora – polecenia dla ucznia, wskazując mu kierunek badań analitycznych.

- Druga – zatwierdzona wersja tematu:

Satyryczny obraz społeczeństwa w wybranych utworach literackich. Analiza przykładów.

Przykład 3.

- Pierwsza propozycja tematu:

„Żywoty ludzi poczciwych” w wizjach literackich wybranych epok.

Komentarz do tematu:

Możliwe opowiadanie, streszczanie utworów, a to są umiejętności z zakresu szkoły podstawowej. Brak operatora.

- Druga – zatwierdzona wersja tematu:

„Żywoty ludzi poczciwych” – omów sposoby ich kreowania, analizując wybrane dzieła literackie z różnych epok.

Przykład 4.

- Pierwsza propozycja tematu:

„Przysłowia mądrością narodów” – analiza językowa i stylistyczna polskich przysłów.

Komentarz do tematu:

Sprzeczność między częściami tematu: I część dotyczy wartości, a II część dotyczy formy językowej.

- Druga – zatwierdzona wersja tematu:

Przysłowia jako frazeologizmy – analiza językowa i stylistyczna polskich przysłów.

Przypomnijmy założenia egzaminu wewnętrznego z języka polskiego. Ma on sprawdzać umiejętność ustnej komunikacji. Uczeń przez 7 do 8 miesięcy przygotowuje prezentację. Temat wybiera z listy opracowanej w odniesieniu do programu (programów) języka polskiego przez szkolny zespół przedmiotowy. Kilku uczniów może wybrać ten sam temat. Musi on mieć charakter analityczny, prowokować do badań. Temat ma być sformułowany precyzyjnie i zrozumiale.

Uczeń nie pisze (nie nagrywa) tekstu przed egzaminem i nie odtwarza go z pamięci. Niewłaściwe jest oczekiwanie od niego wykonania gotowej pracy, np. Sporządź słownik gwary uczniowskiej w Twojej szkole, czy Przygotuj reportaż z ważnego wydarzenia kulturalnego w Twoim mieście. Można wyobrazić sobie, że uczeń realizujący ten pierwszy temat w czasie egzaminu odczyta napisany przez siebie słownik, a inny odtworzy nagrany na kasecie wideo reportaż ze swojej studniówki. W obu przypadkach istnieje możliwość takiego sformułowania tematów, by zapobiec tym zdarzeniom, np. proponując tematy sformułowane następująco: Scharakteryzuj gwarę uczniowską Twojej szkoły – przeanalizuj zgromadzony materiał. Albo Reportaż i jego odmiany. Analizując celowo dobrane teksty, scharakteryzuj ten gatunek. Oczywiście, sformułowania tematów mają wpływ na jakość wypowiedzi maturzysty, decydują (implikują) jej zawartość, budowę formalną, a przede wszystkim wyznaczają kierunek badań analitycznych, które ma on pojąć w toku rocznych przygotowań do egzaminu. Ważna w tym egzaminie jest samodzielność ucznia.

Temat nie powinien zobowiązywać wyłącznie do odtworzenia wniosków z lekcji. Uprawniają do tego np. tematy: „Wesele” Stanisława Wyspiańskiego, „Szewcy” Witkacego i „Kartoteka” Tadeusza Różewicza jako przykłady awangardowego dramatu XX wieku. Lepiej zapytać: Scharakteryzuj awangardowy dramat XX wieku, analizując celowo dobrane utwory polskie (i obce).

Temat nie powinien być zbyt wąski, bo przecież uczeń ma pracować nad

nim dłużej.

Wąski temat: Rola tytułu w utworze literackim. Omów na wybranych przykładach – warto rozwinąć zgodnie z sugestiami zawartymi w sylabusie w następujący sposób: Rola tytułu, motto i końcowej sceny w utworze literackim. Omów na wybranych przykładach.

Temat nie może ograniczać się do jednej lektury i zawierać czasownika „odwołaj się”:

Polska od lat mówi językiem „Wesela” Stanisława Wyspiańskiego. Uzasadnij, odwołując się do przykładów z literatury pięknej i publicystyki – nie zobowiązuje do badań analitycznych. Lepiej pytać: Wpływ literatury na frazeologię współczesnej polszczyzny. Analizując zgromadzony materiał, scharakteryzuj funkcję skrzydlatych słów w tekstach mówionych i pisanych.

Z tych samych powodów oraz dlatego, że kilku uczniów może wybrać ten sam temat, nie powinien on być zbyt szczegółowy. Źle: Funkcja narratora w utworze epickim. Dobrze: Różne kreacje narratora i ukształtowania narracji w epice – analiza wybranych utworów.

Temat powinien zobowiązywać do analizy tekstu, aby uczeń mógł się wykazać swoimi sprawnościami polonistycznymi. Pytanie wyłącznie o biografię oraz oczekiwanie od ucznia jedynie komentarza do jakiejś tezy lub zjawiska nie zobowiązuje go do analizy. Tak jest w przypadku tematu: „Wybrańcy bogów umierają młodo”. Skomentuj to zdanie w odniesieniu do wybranych twórców literatury polskiej i światowej. – Ten sam problem da się zaobserwować w toku analizy, więc lepiej, gdy uczeń zetknie się z jego następującą wersją: „Wybrańcy bogów” – analizując utwory wybranego(-ych) pisarza(-y), dowiedź zasadności tego określenia w stosunku do niego(nich). Scharakteryzuj kryteria oceny, którymi się posłużyłeś”.

Temat nie powinien się dać zrealizować wyłącznie jako streszczenie opracowań. Istnieje obawa, granicząca z pewnością, że taką możliwość uczniowi zapewnia temat ogólnikowy, słabo sproblematyzowany: Związki kultury renesansu z kulturą antyku.

Temat należy uszczegółowić, wskazując uczniowi zakres i charakter czynności badawczych, np.: Inspiracje antyczne w kulturze renesansu. Scharakteryzuj je, analizując wybrane dzieła literackie (i z innych dziedzin sztuki).

Temat nie powinien zobowiązywać wyłącznie do opowiadania lub opisywania. Tak jest w przypadku sformułowania: Obrzędy i obyczaje ludowe

w wybranych utworach literackich. Aby tego uniknąć, wystarczy poprawić np.: Obrzędy i obyczaje ludowe w literaturze – omów sposoby ich przedstawiania i funkcje w wybranych utworach.

Temat nie powinien zobowiązywać wyłącznie do wyrażania opinii ani upoważniać do pozostania na poziomie impresji.

Źle: Co sądzisz o filmowych adaptacjach utworów literackich (na wybranych przykładach)? Dobrze: Problemy filmowej adaptacji literatury. Porównaj film z jego literackim pierwowzorem; oceń adaptację.

Uczeń musi otrzymać temat jednoznacznie sformułowany. Gdyby maturzysta chciał przygotować prezentację na temat: Literackie przyjaźnie. Omów na wybranych przykładach, – musiałby zastanawiać się, o czyje przyjaźnie chodzi (autorów, bohaterów?). Dobra – precyzyjna wersja tematu pozwala unikać wszelkich niejednoznaczności: Motyw przyjaźni w literaturze. Omów różne jego wersje w wybranych utworach.

Temat powinien zawierać wyraźny, precyzyjnie określony problem. Szeroka wersja tematu: Grotteska w literaturze wymaga wskazania zakresu materiału i sposobu jego obserwacji (analizowania): Grotteska jako sposób wyrażania w literaturze tragiczności świata. Omów na przykładach wybranych utworów.

Przy formułowaniu tematów trzeba pamiętać, że mają one dotyczyć problemów literackich i językowych. Nie należy formułować tematów w rodzaju: Wpływ telewizji na postawy współczesnej młodzieży, Omów zjawisko utworu kultowego, Saga literacka i saga telewizyjna – przyczyny popularności. Jeśli uczeń zrozumie je dosłownie, to ich realizacja możliwa jest z pominięciem literatury, albo przez przeprowadzenie badań socjologicznych.

Z powodu starań o jednoznaczność sformułowań i merytoryczną poprawność temat powinien być spójny. W temacie „Szukam nauczyciela i mistrza...”, „Poszukiwanie wartości w literaturze współczesnej” pierwsza część odsyła do poszukiwań przewodnika, kogoś w rodzaju mędrca czy proroka, druga natomiast pyta o systemy aksjologiczne. Tę niespójność można poprawić następująco: „Szukam nauczyciela i mistrza...”. Przedstaw kreacje bohaterów, którzy doświadczywszy okrucieństw II wojny, próbują odnaleźć świat wartości.

Z powodów pedagogicznych temat nie powinien zawierać oceny: Niewłaściwe jest narzucanie gotowych tez, lepiej dać uczniowi prawo do ich stawiania. Trzeba jednak oczekiwać, żeby formułowanie oceny poprzedził analizą zjawisk.

Zamiast: Piosenka disco polo to największy kicz językowy i muzyczny. Zanalizuj wybrane przykłady lepiej zaproponować temat: Przeanalizuj teksty i melodię piosenek disco polo – przedstaw ich charakterystyczne cechy i oceń wartość artystyczną.

Temat powinien być sformułowany operacyjnie. Użyte czasowniki mają wskazywać uczniowi, jakich umiejętności polonistycznych się od niego oczekuje, jakie ma podjąć działania badawcze. Operacjonalizacja tematu ma służyć badaniu umiejętności:

- obserwowania określonych zjawisk,
- formułowania pytań badawczych,
- projektowania doświadczeń,
- formułowania i porównywania twierdzeń teoretycznych,

W przypadku języka polskiego wszystkie te umiejętności należy badać w najściślejszym związku z utworem literackim. Temat: Idealiści i marzyciele w literaturze polskiej – nie zawiera operatora. Wymaga uzupełnienia: Idealiści i marzyciele w literaturze polskiej. Scharakteryzuj sposoby kreowania takich bohaterów literackich w utworach z różnych epok.

- Jak powinni operacjonalizować poloniści?

Dobrze jest używać czasowników: omów, przedstaw, scharakteryzuj, porównaj, przeanalizuj, zinterpretuj, oceń... Oto przykłady:

Filmy Andrzeja Wajdy jako komentarze polskiej literatury. Omów wybrane przykłady.

Sztuka przekonywania a manipulacja językowa – scharakteryzuj funkcje środków językowych we współczesnych polskich tekstach propagandy.

Różne obrazy przyrody w literaturze. Przedstaw sposoby ich kreowania i określ funkcje w wybranych utworach.

Język Twoich rówieśników – przeanalizuj zgromadzony materiał.

Porównaj obrazy Wrocławia (Opola) utrwalone w celowo dobranych utworach literackich.

Oceń poprawność językową wybranych tekstów prasowych. Scharakteryzuj kryteria, którymi się posłużyłeś.

Nie powinno się używać czasowników: odwołaj się, wskaż.

Pierwszy czasownik uprawnia do uczynienia dzieła literackiego jedynie kontekstem dla indywidualnych, osobistych, być może przypadkowych impresji, bez analizowania tekstu.

Drugi może spowodować, że uczeń jedynie wyliczy zagadnienia, o które jest pytany. Różne postawy człowieka w sytuacjach ekstremalnych – odwołaj się do wybranych utworów literackich.

Wskaż w literaturze romantycznej nawiązania do twórczości Szekspira.

Ryzykowne jest używanie czasownika: rozważ = rozpatrz sprawę, zastanów się, przemyśl). Jacy jesteśmy? Rozważ problem na przykładach wybranych utworów.

To, jak temat jest sformułowany, ma decydujący wpływ na kształt prezentacji tematu przez ucznia.

Dobrze zredagowany temat i umieszczony na liście stanowiącej wykładnię założeń szkolnego programu języka polskiego, jest szansą. Jest szansa zarówno dla ucznia mniej uzdolnionego humanistycznie, jak i dla takiego, który z humanistyką (tekstami kultury) obcuje nie tylko w szkole. Najczęstsze zastrzeżenia wobec list tematów można wyliczyć następująco:

- nieproporcjonalny układ problemów, zbyt mała liczba tematów z nauki o języku, nieobejmująca zagadnień z Podstawy programowej – tym bardziej ze szkolnego programu nauczania języka polskiego,
- formułowanie problemów bez związku z analizą i interpretacją dzieła literackiego lub odsyłających do innych dzieł sztuki bez korespondencji z literaturą, co jest niezgodne z formułą tematów na egzamin wewnętrzny, opisaną w sylabusie,
- oczekiwanie od ucznia realizacji tematu jako efektu badań socjologicznych, a nie polonistycznych,
- oczekiwanie od ucznia realizacji tematu w sposób wyłącznie odtwórczy (brak problemu badawczego),
- formułowanie tematu w sposób nieproblemowy,
- formułowanie tematu pytającego wyłącznie o opinię ucznia, niezobowiązującego do analizy dzieła,
- formułowanie tematu ze zbyt wąskim, jak na rok przygotowań, problemem badawczym,
- pytanie na egzaminie maturalnym o zbyt oczywiste, w całości zrealizowane w szkole zagadnienia,
- formułowanie tematu bez operacjonalizacji – to znaczy bez podania uczniowi polecenia wskazującego mu zakres i charakter czynności badawczych,
- używanie w poleceniach nietrafnych czasowników,
- nieprecyzyjne, niejasne redagowanie tematu,

- zbyt metaforyczne redagowanie tematu,
- używanie cytatu jedynie jako ozdobnika (często zbędnego albo sprzecznego z drugą częścią tematu),
- niezgodne z formułą egzaminu wewnętrznego zobowiązanie ucznia do wcześniejszego przygotowania pracy pisemnej.

UZUPEŁNIENIE

Uczeń z nową formułą tematu na egzamin wewnętrzny nie musi spotykać się tylko w klasie maturalnej. Oto przykład konspektu wypowiedzi ubiegłorocznego trzecioklasisty, któremu nauczyciel polonista zaproponował powtórzenie materiału o modernizmie w formie cyklu uczniowskich prezentacji. Uczniowie tej klasy otrzymali listę tematów opracowaną w odniesieniu do fragmentu programu języka polskiego na tyle reprezentatywną, by możliwy był z niej wybór w trzydziestoosobowym zespole. Krótszy był też czas przeznaczony na przygotowanie prezentacji. Nauczyciel akcentował potrzebę autorskiego opracowania tematu. Powstały wypowiedzi o zróżnicowanym poziomie. Ich przedstawianie na forum klasy posłużyło do analizy nie tylko zawartości merytorycznej, ale i układu.

- Przykładowy konspekt wypowiedzi

TEMAT: Motyw tańca w kulturze modernizmu.

WSTĘP

I. Określenie zamysłu kompozycyjnego

Taniec funkcjonuje w dziełach sztuki jako:

- pretekst do obserwacji szczegółu obyczajowego
- pretekst do rozwiązywania problemów specyficznie artystycznych
- symbol
- pretekst do budowania kontekstu

II. Definicje

- motyw – wg „Słownika terminów literackich”
- taniec – wg „Słownika symboli” Władysława Kopalińskiego

REALIZACJA TEMATU

Taniec jako:

1. Pretekst do obserwacji szczegółu obyczajowego

- dwa obrazy Augusta Renoira – dwie przestrzenie życiowe (salon i ulica), dwa style bycia
- taniec panny młodej w „Chłopach” Władysława Reymonta – strój, figury taneczne,

rytm, taniec jako komunikacja ...

- „góralskie” utwory Kazimierza Przerwy Tetmajera – młodopolska fascynacja góral-szczyzną
2. Pretekst do rozwiązywania problemów specyficznie artystycznych
- tancerki Edwarda Degasa – znaczenia ruchu
  - „Melodia mgieł nocnych” Kazimierza Przerwy Tetmajera – impresjonistyczna próba uchwycenia ruchu w chwili
3. Symbol
- finał „Wesela” Stanisława Wyspiańskiego
  - „Błędne koło” Jacka Malczewskiego
  - „Ślepcy” Maurycyego Maeterlincka
4. Pretekst do budowania kontekstu – nawiązania do znaczących motywów
- dance macabre – „Taniec śmierci” Augusta Strindberga
  - chocholi taniec – „Popiół i diament” Jerzego Andrzejewskiego
    - „Tango” Sławomira Mrożka
    - „Rzecz listopadowa” Ernesta Brylla

KONSPEKT SZCZEGÓŁOWY (fragment)

Motyw tańca jako pretekst do obserwacji szczegółu obyczajowego

1. August Renoir „Taniec na Bougival”

- miejsce: ulica
- tło: bywalcy kawiarni ogródkowych
- taniec: zmysłowość, naturalność
- tańczący:
  - on – władczy, dominujący (gest przygarniania kobiety)
  - ona – zawstydzona (odwrócenie głowy)
  - oboje – spragnieni tańca i bliskości (tańczą w miejscu nieprzeznaczonym do tańca – leżące na ulicy rekwizyty)
- ekspresyjność : ruch, gesty tańczących, kolory strojów ...

2. August Renoir „Taniec w mieście”

- miejsce: salon
- tło: kolumna, kwiaty
- taniec: elegancki taniec towarzyski (stroje, fryzura damy)
- tańczący:
  - on – pełen szacunku, ugrzeczniony (ułożenie rąk)

ona – czuje się bezpieczna (lekkie przytulenie)

oboje – odświętni, „zadomowieni” w salonie ludzie z wyższych sfer

- pastelowa kolorystyka obrazu

3. Kontekst obrazów

- biograficzny (pobyt we Włoszech – poznanie nowego sposobu ekspresji w obrazach ukazujących tańce)
- epoki (impresjonizm, środowisko artystów)

4. Władysław Reymont „Chłopi” – tańce weselne

- tańce dziarskie

„...Owe krakowiaki drygliwe, barszkujące ucinaną, brzękliwą nutą i skokliwymi przyspiewkami sadzone [...]; pełne weselnej gęźby i bujnej, mocnej, zuchowatej młodości...”

- tańce nobliwe, zaczerpnięte z kultury dworskiej

„...Owe mazury [...] posuwiste a groźne, godne a zabijackie i nieustępliwe...”

- ekstatyczne tańce ludowe

„...Owe obertasy, krótkie, rwane, zawrotne, wściekłe, oszalałe, zawadiackie, a rzewliwe, siarczyste a zadumane i żalną nutą przeplecione, warem krwie ognistej tętniące, a dobrości pełne i kochania [...] pełne modrych patrzań, wiośnianych tchnień, woniejących poszumów, okwietnych sadów; jako te pola o wiośnie rozśpiewane, że i łza przez śmiechy płynie, i serce śpiewa radością, i dusza tęskliwie rwie się za te rozłogi szerokie, za te lasy dalekie, we świat idzie marząca...”

- taniec jako komunikat (kod kultury)

– rytualna „walka” o dominację płci

Parobcy uczynili długie powrósło z nieomłóconej pszenicy i opasali nim wielgachne koło, które druhnny pilnie trzymały i strzegły, a Jagusia stała pośrodku: chciał z nią kłóren tańcować, podchodzić musiał, wyrwać przez moc i hulać w kole, nie bacząc, że go ta i prażyły drugimi powrósłami po słaźźnie.

– ekstaza godowa

„...: jakby sto wrzecion [...] wilo się po izbie z turkotem i okręcało tak szybko, że już żadne oko nie rozeznało, gdzie chłop, gdzie kobieta...”

– ekstaza mistyczna (obcowanie z zaświatami)

„...Zapamiętałej, aż światła chwilami gasły od pędu, noc ogarniała taneczników, a tylko oknami lała się miesięczna poświata rozpierchłą, świetlistą smugą, iskrzyła się wrzącym srebrem wskrós ciemności i wskrós wirującej gęstwy ludzkiej, co napływała

spienioną, rozśpiewaną falą, migotała i kłębiła się w brzaskach jako w sennym widzeniu i przepadała w ćmie nieprzeniknionej, by się znowu wynurzyć i zamajaczyć na mgnienie przed drugą ścianą, na której szkła obrazów pryskały i mżyły ogniami, i przewalić się, i stoczyć w noc...”

– cykliczność życia i śmierci

„...A ciągnęły się już te tany łańcuchem jednym, bez przerwy ni przestanku... bo co muzyka zaczynała rznąć nowego, naród się podnosił z nagłą [...] i rzucali się w tan z zapamiętaniem, z szaleństwem, jakoby w burzę i bój, na śmierć i życie.”

Oczekiwanie od ucznia prezentacji efektu jego badań polonistycznych daje mu prawo do pokazania siebie oraz do odnoszenia opanowanych wiadomości i umiejętności nie tylko do szkolnych sytuacji problemowych, ale i do pozaszkolnych. A przecież i okoliczności mają wpływ na motywacje i wybory.

Wykorzystane reprodukcje:

August Renoir „Taniec na Bougival”

August Renoir „Taniec w mieście”

Edgar Degas „Baletnica u fotografa”

Edgar Degas „Ćwiczenie baletu na scenie”